

Făuritori și martiri ai Unirii Basarabiei cu România

Colonel Nicolae Secară

(1894 — 1942)

**militar, om politic, deputat în Sfatul Țării,
arestat și asasinat în pușcăriile sovietice**

S-a născut la 9 mai 1894 într-o localitate de pe Nistru, comuna Rudi județul Soroca. După absolvirea liceului din or. Soroca, urmează școala agricolă și școala pedagogică din Bălți. Lucrează ca învățător. Obține o bursă și se înscrie ca student la Institutului agricol din Moscova. În 1916 este mobilizat în Armata Imperială Rusă și trimis ca ajutor de sublocotenent pe frontul de vest. Participă, în cadrul Armatei Ruse, în lupte și bătălii în Prusia și Galiția. Într-un memoriu din Arhiva militară, sublocotenentul Secară Nicolae scria: „... Când luasem în prizonierat un grup de soldați austrieci, ei, care erau români transilvăneni simțiseră că suntem români-basarabeni și de aceea „n-am tras în voi”, pentru că sunteți din aceeași nație, românească, suntem frați. Acest moment de fraternitate s-a întipărit în memorie pentru toată viața.”

Unitatea din care făcea parte trece în refacere, Nicolae Secară este trimis la Școala de ofițeri din Odessa. După terminarea școlii este înaintat la gradul de locotenent, conduce o companie disciplinată de soldați basarabeni, care face ordine în Odessa, sprijinind trupele Guvernului Provizoriu. La Odessa face cunoștință cu ofițerii moldoveni, influențați de revoluția rusă și ideile naționaliste de libertate și autonomie a Basarabiei. Frecventează cenaclul, adunări ale revoluționarilor și este pasionat de discursurile patriotice, organizate de căpitanul Emanoil Catelli. Pentru prima dată se întâlnește cu liderii de stânga, militanții naționaliști basarabeni: Pantelimon Halippa, Ion Pelivan, Anton Crihan, Semion Murafa. Citește și colaborează cu ziarul “Cuvânt Moldovenesc”.

La 18 aprilie 1917, locotenentul Nicolae Secară, participă la mitingul și manifestarea patriotică a militarilor moldoveni din Odessa. Pentru prima dată vorbește în fața a 10.000 de militari români-moldoveni despre slobozenie și dreptate. Îndeamnă oamenii la idealurile renașterii naționale, devenind apoi cunoscut nu numai în unitățile militare din Odessa, dar din întreaga Basarabie, ca fruntaș al Mișcării naționale. Circulă pe traseul Odessa-Chișinău-Iași-Frontul român, adună și patrioți, și susținători, soldați și militari-cadre pentru consolidarea Comitetelor ostășești de la Odessa și Chișinău. Duce o propagandă naționalistă pentru destrămarea țarismului rus și independența Basarabiei.

Locotenentul Nicolae Secară este numit ca ofițer de legătură și translator la Cartierul Statului Major al Armatei Ruse în Odessa. În iunie 1917 este transferat la Chișinău în cadrul Regimentului 40 infanterie, participă la compunerea Regimentului I Moldovenesc.

În această perioadă din 1917 este și membru al Partidului Socialist Revoluționar, unde erau și minoritățile, pe foarte puțin timp a fost și deputat în Duma rusă. Comitetul Militar Ostășesc de la Odessa îl însărcinează pe locotenentul Nicolae Secară să devină membru al Comitetului Ostășesc din Chișinău, pentru a contrabalansa polurile politice, dominate de eseri, spre o orientare național-patriotică. Această misiune i-a reușit de minune, și-a adus aportul la consolidarea forțelor naționale alături de I. Păscăluță, V. Cijevschi, Gh. Pântea, și alții.

La Chișinău, N. Secară, în perioada 1917-1918 a avut diverse funcții și activități: a fost ales deputat pentru Duma Rusă, membru al Sfatului Țării, unde a aderat la Blocul Moldovenesc. La Congresul Militar Moldovenesc din 20 octombrie 1917 a vorbit și a sprijinit autonomia Basarabiei. Acest act istoric, la Congres a umplut inimile tuturor basarabenilor cu o bucurie nespūsă, lansează lozinca : “Basarabia Autonomă și Slobodă”, scrie în articole despre militari și Armată în ziarele „Soldatul Moldovan” și „Cuvânt Moldovenesc”.

Făuritori și martiri ai Unirii Basarabiei cu România

În ziua de 25 octombrie 1917, prin vot deschis, delegații la Congresul ostășesc l-au votat alături de Ion Păscăluță, C. Osoianu, Gafencu (delegați din Odessa) ca membru în Sfatul Țării.

A participat la organizarea și desfășurarea activității Cohortelor moldovenești, la misiuni de luptă cu bandele bolșevice din teritoriul Basarabiei. O perioadă scurtă de timp, din 13 noiembrie 1917 până la 8 ianuarie 1918 a fost Adjunctul Ministrului de Război, după care Guvernul își depune demisia, este retras. Directorul General P. Erhan l-a învinuit pentru faptul că a chemat în ianuarie 1917, în sprijin o armată străină, adică Batalionul de ardeleni din Kiev, cauzele adevărate ale demisiei nu se cunosc nici astăzi.

În toate funcțiile, ce i-au revenit a fost devotat cauzei, modest cu cei din jurul lui, sau idealist fără prihană, nu cerea locurile de cinste, cu toate că era considerat un intelectual de marcă. Trece ca ofițer în rezervă în cadrul Armatei Române, fiind un exemplu și pentru alți militari ai Armatei Moldovenești..

A fost deputat de la 21 noiembrie 1917 până la 27 noiembrie 1918, a votat pentru Unirea Basarabiei cu România. După această perioadă, ocupă diferite funcții în organele administrative a Basarabiei, inclusiv în Direcția de Agricultură, participă activ cu alți înaintași ai plaiului moldav la realizarea reformei agrare. Îmbrățișează funcția de profesor la facultatea de Agronomie din Chișinău, fiind unul dintre cei mai importanți specialiști în viticultura și pomicultura Basarabiei.

În Arhiva Militară din Pitești, f.5451, dos.70, din corespondența N. Secară cu Serviciul Istoric al Armatei Române, redăm conținutul prescurtat al scrisorii:

„Domnule Colonel, (șef Birou al Serviciului Istoric)

La adresa Dvs. nr.1058/933 al Corpului 3 Armată, cu privire la informațiunile în legătură cu evenimentele petrecute în Basarabia până la și după Unirea Basarabiei cu Patria mamă, avem onoarea a vă comunica următoarele:

1. Mișcarea națională în Basarabia a avut loc cu începerea din anul 1905, după prima Revoluție Rusă, dar efectiv, și în mare mișcarea națională basarabeană s-a desfășurat cu începere din anul 1917, mai cu seamă după proclamarea de revoluția rusă a principiilor de autodeterminare a popoarelor.

Moldovenii Basarabeni care erau înrolați în Armata Rusă, au simțit sentimentul național, și au pornit efectiv a lucra în direcția unirii Basarabiei cu România.

În acest scop, la Odessa, pe lângă Marele Stat Major, încă din toamna anului 1916, se înființează cursuri de limbă română pentru basarabeni, în scopul de a fi trimiși ca traducători pe frontul Român. Șeful cursurilor era D-ul căpitan Em. Catelli.

Pe lângă aceste cursuri, în luna mai al anului 1917, a început a se organiza cohortele moldovenești compuse din ostași moldoveni, care echipe cu tot armamentul au fost trimise în județele din Basarabia pentru paza și ținerea ordinii și ca propagandiști la sate, asemenea cohorte au fost în număr de 15.

Tot pe lângă acest nucleu de moldoveni din Odessa s-a format primul Comitet Militar Revoluționar care, punându-se în legătură cu toate nucleele moldovenești din alte unități și orașe a Rusiei, și cu nucleele de pe Frontul Român cu scopul de a începe formarea unităților moldovenești ca: regimente, batalioane, baterii, etc...

La început s-au format companii și batalioane în Regimentele rusești, care apoi în luna Octombrie 1917 au fost trimise în Basarabia și s-a format Regimentul 1 Moldovenesc de infanterie cu sediul în Chișinău, Regimentul 2 la Tighina, Regimentul 4 la Orhei și Regimentul 3 infanterie la Bălți. În Chișinău se formează 2 Baterii de artilerie.

Tot din inițiativa organizației din Odessa, a fost convocat primul Congres Militar Moldovenesc, la Chișinău, în octombrie 1917, la care se proclama autonomia Basarabiei la data de 26 octombrie: la acest congres au fost delegați din toate unitățile moldovenești din vestul imperiului Rus în număr de peste 800 reprezentanți.

Făuritori și martiri ai Unirii Basarabiei cu România

---

2. Din sânul Congresului, după cum s-a scris mai sus, au fost aleși 46 militari cu diferite grade, soldați și ofițeri, în vederea organizării și deschiderii Sfatului Țării pentru Unirea Basarabiei.

Complectat acest număr cu delegația tuturor organizațiilor sociale din Basarabia, și cu reprezentanții minorităților din Basarabia, a luat naștere Sfatul Țării, care a declarat Basarabia Republică Moldovenească (la 24 ianuarie 1918) s-a hotărât Unirea Basarabiei cu Patria mamă România. Sfatul Țării, prin organizarea lui a avut diferite Directorate și Ministerere, din care: Ministerul de Război avea o importanță foarte mare întrucât trebuia păstrată liniștea și ordinea, pentru a putea funcționa Sfatul Țării în condiții normale; precum și a ține piept puhoiului de dezertori și demobilizați ruși ce se întorceau de pe Frontul românesc. Unitățile moldovenești, arătate mai sus, si-au făcut rolul cu prisosință până la data de 13 ianuarie 1918, când puterea militară trece în mâna Armatei Române.

3. Arhiva Republicii Moldovenești și arhiva Sfatului Țării, cu toate Directoratele și Ministeriatele Basarabene, se afla în Arhiva statului din Chișinău; o bună parte din acte care privesc perioada anilor 1916-1918 se găsesc la Domnii Ion Pelivan, Ioan Buzdugan, Petru Cazacu și profesorul Ștefan Ciobanu.

Din persoane ce posedă acte și documente privitor la evenimentele Unirii; profesor Onisifor Ghibu de la Universitatea din Cluj, Pan Halippa - Ministru Basarabiei, Gherman Pânte, Anton Crihan - Ministru Agriculturii, căpitanul Gh. Andronache.

Personal nu posed acte și nici documente fiindu-mi furate încă în anul 1918.

Cu deosebită stimă N. Secara, fost subsecretar la Ministerul de Război al fostei Republici Moldovenești din Basarabia.” (Semnătura N. Secară)

În perioada de ocupație sovietică a Basarabiei de după 28 iunie 1940 nu s-a refugiat din considerente bunăstării familiare și credibilității față de ruși, cu care Secară s-a înțeles bine, pe parcursul vieții dar și în situațiile critice, ce țin de evenimentele istorice. A considerat că sovieticii sunt ca și ruso-ucrainenii cu care a împărțit „o pâine” în tranșeele Războiului Mondial și Revoluției, s-a lăsat copleșit de ideea că nu se va întâmpla nimic și se va înțelege cu noile autorități. Dar nu a fost cum a gândit. Verdictul ocupantului sovietic era conform ordinului de la Moscova lui Stalin de a-i aresta pe toți cei care au făcut Unirea și politică pro-românească, de ai tortura, chinui și a-i omorî prin împușcare, „ca dușmani ai poporului sovietic”.

Imediat după ocupație, în iulie-august 1940, închisorile din Chișinău, Bălți și Tiraspol au fost umplute cu zecile de mii de arestați, cetățeni români ai Basarabiei. Printre acești oameni, nevinovați au ajuns în celule separate 14 mari personalități a Unirii Basarabiei cu România, și anume : colonel Nicolae Secară, căpitan Emanoil Catelli, colonel Teodosie Cojocaru, locotenentii Grigore Turcuman, Teodor Uncu, Luca Știrbeț, fostul primar al Chișinăului Pantelimon Sinadino, Teodor Neaga, Ion Ignatiuc, soldatul Ion Codreanu, Ștefan Botnariuc, Constantin Bivol, magistratul Vladimir Bodescu, preotul Alexandru Baltaga. Toți, aceștia, au fost militanți și revoluționari-patrioți români-moldoveni, foști membri ai Sfatului Țării. Pe parcurs, ocupantul rus, organele de represiune stalinistă NKVD au arestat și deportat mii de profesori, militari, avocați, preoți, gospodari și agricultori, care au fost duși în Siberia și lagărele GULAG-ului sovietic, nimicind în masă floarea națiunii, intelectualitatea basarabeană..

Nicolae Secara a fost anchetat, torturat în închisoarea din Chișinău iar în luna mai 1941, printr-un ordin special a fost transferat, cu alți deținuți politici – Teodor Neaga, Grigore Turcuman și Ștefan Botnariuc, în închisoarea specială din orașul Penza (Rusia). Aici i se

Făuritori și martiri ai Unirii Basarabiei cu România

întocmește un nou dosar penal, este bătut, torturat de două ori, ziua și noaptea, de călăii sovietici, este umilit să recunoască că Basarabia a fost ruptă din „trupul țării bolșevice”.

În Arhiva Securității de la Chișinău se păstrează un document impersonal și sec, singura mărturie a decesului lui fiind : „Conform datelor care se păstrează în Secția „A”, Ministerului Securității al RSSM, acuzatul penal în 1940, Secară Nicolae Grigorevici a decedat la 24 februarie 1942, în penitenciarul nr. 1 al Comisariatului Poporului al MAI din regiunea Penza”, Pentru conformitate, locotenentul superior Karpunin.

O mărturie, un document mincinos a organelor Ministerului de Interne ale URSS. Situația cercetată de persoane competente au afirmat că lucrătorii închisorii speciale din Penza, au declarat că „o parte din deținuții politici au fost terminați (omorâți) prin metode inumane și experimente în spitalul închisorii”.

Pentru convingerile sale politice, Nicolae Secară, a plătit cu viața, ocupantului sovietic, tocmai peste 22 de ani după Unire. La vatră i-au rămas o parte din rudele apropiate, soția – Nina Secară și două fiice: Natalia în vârstă de 18 ani și Elena – 10 ani.

Conform datelor: a fost decorat cu ordine și medalii ale Armatei Imperiale Ruse, dar și cu Coroana României în grad de Cavaler, Steaua României în grad de ofițer și medalia Regele Ferdinand I.

Autor : col (r), conf.univ. dr. Anatol Munteanu,
membru Academia Oamenilor de Știință din România

Bibliografie:

- 1.A.N.M. f.727, inv.2, dos.37
- 2.Iurie, Colesnic, VVenerașia Unirii,Chișinău, 2016
- 3.Mihai, Tașcă, Pușcăria nr.1 din Penza a fost locul decesului a patru deputați în Sfatul Țării, Timpul, 2016
- 4.Deputații Sfatului Țării, Represați în a.1940